УДК 378.147: 81
DOI https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.14-2.4

РОЛЬ МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ ПРЕЗЕНТАЦІЇ У ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ СТУДЕНТАМИ-МЕДИКАМИ

THE ROLE OF MULTIMEDIAPRESENTATION IN LEARNING UKRAINIAN LANGUAGE AS A FOREIGN BY MEDICAL STUDENTS

Гончарук О.В.,
orcid.org/0000-0001-8811-9601
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри мовознавства
Івано-Франківського національного медичного університету

У дослідженні розглянуто мультимедійну презентацію як один із новітніх засобів вивчення української мови як іноземної у вищих медичних навчальних закладах. Доведено результативність її використання у процесі вивчення мови у зв'язку із заміною ролі студента як пасивного користувача інформації на активного учасника, який бере участь у створенні та засвоєнні матеріалу. Представлено мультимедійну презентацію як один із ефективних наочних засобів, який використовують для мовленнєвої підготовки іноземних студентів-медиків, а саме комунікативної компетенції, професійної компетенції, а також для адаптації до іншомовного культурного середовища.

Детально проаналізовано позитивний вплив мультимедіа на формування комунікативної спрямованості у процесі навчання іноземного студента української мови, оскільки він відтворює сценарії реального спілкування в житті, пропонує іноземцям розігрувати ситуативно-рольові ігри з метою прийняття конкретних рішень у проблемній ситуації. Розглянуто значний вплив мультимедійної презентації на заняттях з української мови як іноземної на розвиток професійної компетенції студентів, яка передбачає засвоєння тих лексико-граматичних конструкцій і кліше, які характерні для спілкування у медичній сфері, й реалізуються у певній комунікативно-прагматичній ситуації.

До найбільш ефективних методів розвитку професійної компетенції засобами мультимедійної презентації належить розв'язання комунікативних завдань, виконання вправ і завдань, складених на основі автентичних матеріалів, взятих з аудіоматеріалів і відеосюжетів, рольові ігри (моделювання ситуацій спілкування у медичній сфері), дискусії. Вказано на особливу роль мультимедіа у проведенні тематичних занять, присвячених українським святам і традиціям, які допомагають іноземним студентам адаптуватися до україномовного середовища, культури.

Застосування мультимедійної презентації підтвердило здатність студентів-іноземців більш ґрунтовно засвоювати теоретичний і практичний матеріал, а також сприяло формуванню професійних навичок і становленню особистості майбутнього лікаря, якому буде легко інтегруватися в сучасному суспільстві.

Ключові слова: мультимедійна презентація, українська мова як іноземна, іноземний студент-медик, комунікативна компетенція, професійна компетенція.

The research considered multimedia presentation as one of the modern means of Ukrainian language as a foreign in higher medical institutions. It is proved the effectiveness of its use in the process of learning language in connection with the replacement student's role as a passive user of information into the active participant who is involved in creation and assimilation of the material. Multimedia presentation is presented as one of the effective visual means used for speech training of foreign medical students for communicative competence, professional competence and also for adaptation to a multilingual cultural environment.

The positive impact of multimedia on the formation of communicative orientation in the process of teaching a foreign student of Ukrainian is analyzed as it shows scenario of real communication in life, offers foreigners to play situational role-playing games in order to make specific decisions in a problematic situation. The article considered the impact of multimedia presentation at the Ukrainian lessons as a foreign on the development of students' professional competence which involves assimilation of lexical and grammatical constructions that are typical for communication in the medical sphere and are implemented in a certain communicative and pragmatic situation.

The most effective methods of developing professional competence by means of multimedia presentation include solving communicative tasks, performing exercises and tasks composed on auteutical materials taken from audio and video, role-playing games (modeling of communication situations in the medical sphere). The role of multimedia in conducting thematic lessons on Ukrainian holidays and traditions that help foreign students to adapt to the Ukrainian language and culture is identified.

The using of multimedia presentation confirmed the ability of foreign students to study theoretical and practical material, contributed to the formation of professional skills and the development of the future physician's personality, who will be easy to integrate in modern society.

Key words: multimedia presentation, Ukrainian language as a foreign, foreign medical students, communicative competence, professional competence.

Постановка проблеми. У зв'язку з активною співпрацею України з іншими країнами світу у сфері освіти та науки збільшилася кількість іноземних студентів. За даними Українського державного центру міжнародної освіти МОН України у поточному навчальному році в нашій країні навчаються 75 605 іноземців із 154 країн світу [3].

Така позитивна тенденція вказує на підвищення іміджу країни і популяризацію української мови, що вимагає правильного всебічного методологічного підходу до її вивчення. У зв'язку з інформатизацією та комп'ютеризацією сучасного суспільства дедалі більше значення в освітньому просторі надається використанню інноваційних методик у навчально-виховному процесі. Одним із цікавих новітніх засобів вивчення української мови як іноземної є застосування мультимедійних технологій, зокрема мультимедійних презентацій, які сприяють зацікавленості студентів, чим підвищують ефективність засвоєння мовного матеріалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині представлена значна кількість праць, присвячених проблемам розробки та впровадження інформаційних технологій у процес вивчення української мови. Серед вітчизняних дослідників ними є М. Боремчук, С. Кожушко, В. Насонова, Е. Суботіна, О. Тарнопольський, П. Шпірко.

Зарубіжними вченими (R. Bolitho, T. Hutchinson, A. Waters, P. Widdoswon) розроблено методику навчання іноземних мов для професійних цілей – LSP, яку було впроваджено при навчанні немовних спеціальностей у ВНЗ України.

Також питання використання мультимедійних презентації на заняттях із мови розглядаються у науково-методичних працях М. Бовтенко, А. Нісімчук, Є. Полат та інших. Проте українська мова як іноземна порівняно молода дисципліна, тому потребує значно глибшого дослідження щодо використання новітніх методів і форм у процесі її викладання.

Мета статті – проаналізувати роль мультимедійної презентації у вивченні української мови як іноземної студентами-медиками.

Виклад основного матеріалу. Мовна підготовка іноземних студентів має свою специфіку, яка полягає в тому, що допомагає представникам із зарубіжжя не тільки долати мовний бар'єр, а й пристосовуватися до іншомовного культурного середовища. Навчальний процес у такому випадку включає три важливі складники: комунікативну компетентність, професійну компетентність та адаптаційний компонент. Врахування зазначених складників при вивченні української мови як іноземної сприяє опануванню мовою на належному рівні, забезпечує реалізацію освітніх потреб іноземців. Така ситуація передбачає пошук методів і засобів оптимізації навчання мови іноземними студентами. Одним із таких шляхів вирішення зазначеної проблеми є використання мультимедійних технологій навчання, які дають змогу ефективно та цікаво подавати мовний матеріал.

Мультимедійні навчальні технології є сукупністю технічних і дидактичних засобів навчання, які уможливлюють представлення навчальної інформації у текстовому, графічному, аудіо-, відео-, анімаційному та інших форматах [1, с. 76]. Залежно від педагогічно-методичних завдань освітні мультимедійні технології можна поділити на програмно-методичні та навчально-методичні (методичні рекомендації, тематичні плани); навчальні (мультимедійні навчальні програми, електронні підручники, електронні бібліотеки, словники, енциклопедії, довідники); контрольні (програми для визначення рівня знань) [6, с. 15].

На думку автора, до найрезультативніших форм викладення навчального матеріалу в першу чергу необхідно віднести мультимедійні презентації, застосування яких значно полегшує процес навчання шляхом реалізації принципу наочності. Мультимедійна презентація – це логічно пов'язана послідовність слайдів, об'єднана однією тематикою і загальним принципом оформлення. Таке поєднання комп'ютерної анімації, графіки і відео у вигляді комп'ютерних слайдів дозволяє інтенсифікувати навчально-пізнавальну діяльність іноземних студентів за рахунок чіткої структуризації матеріалу занять, збільшення його динамізму, виразності та доказовості.

Враховуючи практичний досвід викладання української мови як іноземної, слід вказати на результативність використання саме програми Microsoft PowerPoint для підготовки презентацій на заняттях, що сприяє більш ефективному засвоєнню лексичних одиниць, набуттю вмінь монологічного та діалогічного мовлення, формуванню та відпрацюванню граматичних навичок. При використанні презентації в PowerPoint студенти бачать пройдений матеріал у цілісній структурній формі.

У мовній підготовці студентів доцільним є також застосування спеціального розширення Microsoft Producer для програми PowerPoint, яке полегшує роботу з медіаінформацією, зокрема дає змогу доповнити мультимедійні презентації синхронізованими слайдами, зображеннями, аудіо- та відеоматеріалами з можливістю їхнього прослуховування та перегляду через інтернет. Також варто згадати графічні редактори Adobe Photoshop і CorelDraw, які уможливлюють створення та редагування зображень для наочної ілюстрації та доповнення навчального матеріалу. Позитивний вплив на результативність процесу викладання мови можна здійснювати також за допомогою застосування Flash технології Macromedia Flash, яка слугує для підготовки навчальних анімаційних роликів.

Під час викладання української мови як іноземної як для подачі нового матеріалу, так і для моделювання проблемних ситуацій, тренування з метою закріплення навичок мовної діяльності найбільш доцільно використовувати комп'ютер і мультимедійний проєктор. За допомогою комп'ютера іноземні студенти мають можливість:

– тренувати правопис;
– вивчати лексичний матеріал;
– удосконалювати розуміння аудіотексту;
– розвивати техніку читання;
– вивчати граматику;
– тренувати вимову [4, с. 136].

Важливим моментом, який варто врахувати під час навчання іноземних студентів-медиків української мови, є те, що мультимедійна презентація дає можливість змоделювати умови комунікативної діяльності та реалізувати їх у різноманітних вправах. Таким чином студенти не є пасивними реципієнтами, а активними учасниками ситуативних завдань.

У мультимедійній презентації з метою економії часу та естетики оформлення зазвичай використовуються схеми, таблиці, ілюстрації, для закріплення матеріалу: різні цікаві завдання, кросворди, для перевірки засвоєної інформації: тести.

Важливим складником при вивченні української мови як іноземної є комунікативна компетентність, яка буде базою для подальшого навчання іноземця, для подальшого опанування ним професійної компетенції. Необхідним є посилення комунікативної спрямованості у процесі навчання іноземного студента-медика української мови, оскільки вона формує передумови зіставлення й наближення до справжнього спілкування у житті, допомагає долати психологічні труднощі.

Мультимедійна презентація в такому випадку є потужним інструментом у створенні анімаційного опорного заняття з вивчення тем «Знайомство», «Мій університет», «Мій день», «Місто, в якому навчаюсь», «У магазині», «Транспорт», «На вокзалі», «В аптеці», «У поліклініці». Під час пояснення нового матеріалу викладач може подати нову лексику не тільки в текстовому форматі, а й представити в аудіозаписах, що дає можливість іноземним студентам водночас ознайомлюватися з фонетичними особливостями української мови і відтворювати вимову слів у реальному спілкуванні.

За допомогою відеозаписів можна відтворити сценарії поведінки із супровідним діалогічним мовленням у тих чи інших умовах та ситуаціях, наприклад «Давайте познайомимось», «На ринку», «Як пройти до … ?», «В автобусі», «У кафе» та інших. Учасники діалогу користуються найпоширенішими, наближеними до реального спілкування, комунікативними одиницями, які готують підґрунтя для подолання іноземними студентами-медиками мовного бар'єру у спілкуванні в побутовому середовищі. Найбільш вживані лексико-граматичні та синтаксичні структури в таких діалогах викладачеві варто детально роз'яснити і виокремити окремим слайдом.

На основі розглянутих мовних конструкцій студентам слід запропонувати розіграти ситуативно-рольові ігри, що вимагають прийняття конкретних рішень у проблемній ситуації в межах ролі, які мають на меті прийти до згоди або знайти взаємодію з партнером. На наступних слайдах із метою закріплення мовного матеріалу представлено різноманітні вправи, зокрема «Закінчити фразу з діалогу», «Заповнити таблицю репліками, прослуханими з діалогу», «Інтерв'ю», «Вставити пропущене слово».

З метою самоперевірки та самоаналізу студентам на інших слайдах подано вирішення тих вправ, які не вимагають творчого підходу, наприклад «Вставити пропущене слово на основі прослуханого тексту», «Написати правильні відмінкові закінчення у реченнях».

Як бачимо, мультимедійна презентація є потужним технологічним засобом, оскільки дозволяє зручно і наочно представити матеріал, відтворити динаміку процесів, візуалізувати матеріал і завдання до нього й представити варіанти їх вирішення. При цьому істотно змінюється роль викладача, який у мультимедійній презентації є посередником між студентами та матеріалом, тому що коментує інформацію, яка з'являється на екрані, за потреби супроводжує її додатковими поясненнями, прикладами і записами на дошці.

Специфіка вивчення української мови як іноземної в медичних вузах полягає в тому, що кожен факультет має «свою» професійну мову спеціальності, без знання якої іноземний студент стикається з труднощами при вивченні фахових дисциплін. У такому випадку опанування професійною мовою стає запорукою успіху майбутніх фахівців із медичних дисциплін.

Фахове мовлення майбутніх медиків передбачає насамперед знання медичних термінів, спеціалізованих усталених граматичних і синтаксичних конструкцій. Проте професійна компетенція іноземного студента включає не тільки процес передачі та прийому інформації, а й регулювання відносин між партнерами, розвиток комунікативних вмінь, навичок і здатностей: вміння організувати та реалізувати ефективне

спілкування з пацієнтом, його родичами, своїми колегами; керувати своїм психічним станом і долати психологічні бар'єри; розуміти та враховувати індивідуально-психологічні особливості пацієнта; здатність до емпатії та рефлексії; вміти оцінити, проаналізувати ситуацію спілкування, свій комунікативний потенціал і прийняти потрібне рішення. До важливих умов, які забезпечують ефективність формування професійної компетенції іноземних студентів-медиків, належить використання на заняттях новітніх інформаційно-комунікаційних технологій навчання.

Деякі медичні явища та поняття наочно легко представити та пояснити іноземним студентам засобами мультимедійної презентації за допомогою ілюстрацій, фотографій, наприклад: «Скелет людини», «Органи дихальної системи», «Органи травної системи», «Органи чуття людини», «Медичне обладнання». Для перевірки засвоєння матеріалу на наступних слайдах подано різноманітні завдання: підписати картинки; вставити в речення слова із названих картинок, вживши їх при цьому в правильній відмінковій формі для іменників чи часовій формі для дієслів; поєднати у таблиці орган із системою людського організму, до якої він належить; підібрати синоніми до медичних термінів; підібрати з наведеної довідки симптоми до вказаних захворювань; заповнити першу сторінку медичної картки пацієнта стаціонару.

У подальших слайдах викладач за потреби може подати розв'язання деяких вправ для самоперевірки студентам. При цьому певні завдання можна виконувати у формі групової роботи: студентів поділити на команди і в кожній команді призначити відповідального за групове рішення і суддю, який би визначав групу-переможця на основі подальших слайдів із відповідями на завдання. Адже відомо, що через групові форми виконання завдань у студентів формується позитивна мотивація до спільної навчальної праці, а також підвищується рівень задоволеності навчанням.

Для професійної мовної підготовки іноземних студентів-медиків акцент робиться на засвоєнні тих лексико-граматичних конструкцій та кліше, які характерні для спілкування у медичній сфері й реалізуються в конкретній комунікативно-прагматичній ситуації з орієнтацією на співрозмовника («У поліклініці», «У приймальному відділенні: первинний огляд пацієнта», «З'ясування паспортних даних», «Анамнез хвороби», «У терапевта», «Спілкування кардіолога з пацієнтом», «Спілкування травматолога-ортопеда і хірурга з пацієнтом»).

З метою формування вмінь і навичок професійного мовлення майбутніх медичних спеціалістів особливу увагу на заняттях з української мови як іноземної необхідно приділяти діалогам, які найбільш вдало можна відтворити в мультимедійній презентації за допомогою аудіо- чи відеозапису реальних ситуацій спілкування у поліклініці, лікарні, аптеці. Таким чином слід підготовлювати студентів-іноземців у формі імітації до виконання певних комунікативних ролей: «лікар – хворий», «лікар – лікар», «лікар – родичі хворого», серед яких найбільш важливою для іноземних студентів-медиків є роль «лікар – хворий».

Проглядаючи відеофільми, прослуховуючи аудіозаписи мовленнєвого матеріалу, іноземний студент залежно від конкретної ситуації вчиться вести розпитування хворого, ставити питання, розуміти відповіді пацієнта; вести бесіду з лікарем-куратором про стан хворого, діагностику, схему запланованого лікування. Для закріплення почутої інформації варто використати слайди з такими діалоговими завданнями: доповнити діалог; скласти діалог на основі поданого тексту; розділити репліки лікаря і пацієнта. На основі побаченого відеосюжету іноземний студент має описати симптоми хворого, поставити діагноз і призначити лікування; якщо сюжет орієнтований на певну науково-медичну проблематику: обговорити проблемну ситуацію та способи її вирішення. Як бачимо, використання мультимедіа на заняттях з української мови як іноземної є надзвичайно ефективним засобом для опанування студентами професійного мовлення у медичній сфері.

Особлива роль при вивченні української мови іноземними студентами-медиками надається проведенню тематичних занять, присвячених українським святам, традиціям, які допомагають їм адаптуватися до україномовного середовища, культури. Саме мультимедійні засоби, в яких використовується аудіовізуальний формат, надають такі можливості, які традиційні підручники надати не можуть. Ці засоби дозволяють задіяти майже всі органи чуття студентів, поєднують друкований текст, графічне зображення, рухоме відео, статичні фотографії та аудіозапис, створюють «віртуальну реальність» справжнього спілкування. Доведено, що застосування мультимедійних матеріалів і комп'ютерних мереж скорочує час навчання майже втричі, а рівень запам'ятовування через одночасне використання зображень, звуку, тексту зростає на 30-40 відсотків [4, с. 137].

Як приклад практичного використання автори знайомили б студентів I курсу з українськими святами («Різдво в Україні», «Великдень: звичаї і тра-

диції»), національними стравами («Українська кухня»), елементами одягу та інших виробів («У крамниці сувенірів»). Мультимедійна презентація дає змогу наочно ілюструвати страви української кухні (повсякденної та святкової: різдвяні страви та великодній кошик), національний одяг (вишиванки), показати відмінність між писанками та крашанками; прослухати аудіозапис українських пісень і спробувати разом зі студентами їх відтворити, проглянути відео приготування українського борщу та перевірити розуміння переглянутого сюжету, дати завдання перелічити компоненти страви й описати процес її приготування.

Варто вказати й на важливість мультимедійних засобів при підбитті підсумків заняття та оцінювання: тести, оскільки комп'ютер забезпечує всебічний (поточний, рубіжний, підсумковий) контроль навчального процесу. Контроль є невід'ємною частиною навчального процесу і виконує функцію зворотного зв'язку між студентом і викладачем. При використанні комп'ютера для контролю якості знань студентів досягається і велика об'єктивність оцінки. Крім того, комп'ютерний контроль дозволяє значно заощадити навчальний час, тому що здійснюється одночасна перевірка знань всіх студентів. Це дає можливість викладачу приділити більше уваги творчим аспектам роботи зі студентами [2, с. 24].

Висновки. Отже, на основі розглянутого дослідження можна зробити висновки про те, що мультимедійна презентація є важливим складником новітніх інформаційних технологій, сприяє вдосконаленню навчально-виховного процесу іноземців у медичних вузах. Її використання на заняттях з української мови як іноземної є надзвичайно ефективним засобом для опанування студентами комунікативною компетенцією у побутовій сфері, професійним мовленням у медичній сфері та значно допомагає адаптації іноземного студента до іншомовного культурного середовища.

Мультимедійна презентація забезпечує високу результативність сприйняття мовного та мовленнєвого матеріалу, підвищує комплаєнтність студентів до наданої інформації, сприяє зростанню емоційної та професійної зацікавленості, що є одним із важливіших завдань удосконалення навчального процесу. Суть позитивного ефекту презентації полягає в реалізації принципу наочності, стимулюванні запам'ятовування навчального матеріалу, усвідомленні сутності медичних явищ і процесів, які вивчають іноземні студенти, концентрації уваги завдяки віртуальній різноманітності, збільшенні обсягу інформації та підвищенні якості її викладу.

Перспективи подальших досліджень. Проблема впровадження мультимедійних технологій, зокрема мультимедійної презентації, у практику вивчення української мови як іноземної потребує подальшої розробки, оскільки дидактичні особливості технологій навчання іноземних студентів-медиків за допомогою засобів мультимедіа є недостатньо з'ясованими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Просвіта, 2000. 368 с.

2. Петкова М.І. Формування інноваційного середовища під час навчання іноземним мовам. *Збірник наукових праць*. Донецьк. 2010. С. 24–26.

3. Український державний центр міжнародної освіти Міністерства освіти та науки України. URL: https://studyinukraine.gov.ua/zhittya-v-ukraini/inozemni-studenti-v-ukraini/ (дата звернення: 7.03.2020).

4. Чередніченко Г.А., Шапран Л.Ю, Куниця Л.І. Мультимедійні технології у процесі викладання дисципліни «іноземна мова» у вищих технічних навчальних закладах. *Наукові записки. Серія «Педагогіка».* Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2011. № 4. С. 134–138.

5. Шпірко П.Ф. Сучасні та інноваційні підходи викладання англійської мови для студентів інженерних факультетів. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Київ : Політехніка, 2009, С. 196–200.

6. Englesberg R. An evaluation study study of a multimedia package for learning English .СЖLL Journal. 1997. № 8(1). P. 15–20.